Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Fjerde Afdeling)

26. juli 2017*

»Præjudiciel forelæggelse – direktiv 2003/88/EF – artikel 17 – beskyttelse af arbejdstagernes sikkerhed og sundhed – tilrettelæggelse af arbejdstiden – supplerende godtgørelser – forening til beskyttelse af børn – »erstatningsforældre« – fastansatte »forældres« midlertidige fravær – arbejdstagere ansat som »forældre«-afløsere – begreb«

I sag C-175/16,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Korkein oikeus (øverste domstol, Finland) ved afgørelse af 24. marts 2016, indgået til Domstolen den 29. marts 2016, i sagen

Hannele Hälvä,

Sari Naukkarinen,

Pirjo Paajanen,

Satu Piik

mod

SOS-Lapsikylä ry,

har

DOMSTOLEN (Fjerde Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, T. von Danwitz, Domstolens præsident, K. Lenaerts, som fungerende dommer i Fjerde Afdeling, og dommerne E. Juhász, K. Jürimäe og C. Lycourgos (refererende dommer),

generaladvokat: M. Wathelet,

justitssekretær: fuldmægtig C. Strömholm,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 2. marts 2017,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Hannele Hälvä, Sari Naukkarinen, Pirjo Paajanen og Satu Piik, først ved P. Ahonen, derefter ved P. Ahonen, bistået af asianajaja T. Lehtinen,

* Processprog: finsk.

— SOS-Lapsikylä ry, først ved J. Syrjänen, derefter ved J. Syrjänen og asianajajat J. Nevala,

— den finske regering ved H. Leppo, som befuldmægtiget,

— den tyske regering ved J. Möller og T. Henze, som befuldmægtigede,

— Europa-Kommissionen ved I. Koskinen og M. van Beek, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 6. april 2017,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 17, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2003/88/EF af 4. november 2003 om visse aspekter i forbindelse med tilrettelæggelse af arbejdstiden (EUT 2003, L 299, s. 9).

2 Denne anmodning er blevet fremsat i forbindelse med en tvist mellem Hannele Hälvä, Sari Naukkarinen, Pirjo Paajanen og Satu Piik og disses arbejdsgiver, SOS-Lapsikylä ry, vedrørende sidstnævntes afslag på at betale dem godtgørelser for overarbejde samt for aften-, nat-, lørdags- og søndagsarbejde udført i årene 2006-2009.

Retsforskrifter

EU-retten

3 Artikel 2 i direktiv 2003/88 bestemmer:

»I dette direktiv forstås ved:

1. »arbejdstid«: det tidsrum, hvori arbejdstageren er på arbejde og står til arbejdsgiverens rådighed under udførelsen af sin beskæftigelse eller sine opgaver i overensstemmelse med national lovgivning og/eller praksis

2. »hvileperiode«: det tidsrum, der ikke er arbejdstid

[…]«

4 I direktivets artikel 7, stk. 1, i bestemmes det:

»Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at alle arbejdstagere får en årlig betalt ferie af mindst fire ugers varighed i overensstemmelse med de kriterier for opnåelse og tildeling heraf, som er fastsat i national lovgivning og/eller praksis.«

5 Samme direktivs artikel 17, stk. 1, fastsætter:

»Under overholdelse af de generelle principper for beskyttelse af arbejdstagernes sikkerhed og sundhed kan medlemsstaterne fravige artikel 3, 4, 5, 6, 8 og 16, når arbejdstidens længde som følge af særlige træk ved det udførte arbejde ikke måles og/eller fastsættes på forhånd, eller når arbejdstagerne selv kan fastsætte den, bl.a. når der er tale om:

a) personale med ledelsesfunktioner eller andet personale, der har beføjelse til at træffe selvstændige beslutninger

b) arbejdende familiemedlemmer eller

c) arbejdstagere, hvis arbejde knytter sig til kirkers og trossamfunds religiøse handlinger.«

Finsk ret

6 § 2, stk. 1, i työaikalaki (605/1996) [lov (605/1996) om arbejdstid, herefter »arbejdstidsloven«] bestemmer:

»Denne lov finder, med undtagelse af lovens § 15, stk. 3 […], ikke anvendelse på:

[…]

3) arbejde, som arbejdstageren udfører hjemme eller under sådanne andre omstændigheder, at det ikke kan antages, at det er arbejdsgiverens opgave at kontrollere tilrettelæggelsen af arbejdstiden;

[…]«

De faktiske omstændigheder i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

7 SOS-Lapsikylä ry, der er en forening til beskyttelse af børn, organiserer indkvartering for de børn, den passer, under så familielignende forhold som muligt i syv børnebyer, der hver består af flere børnehuse. Personalet i børnebyerne udgøres af en direktør, af fastansatte »forældre«, af »forældre«-afløsere og af andet personale. Børnehusene er bopæl for de børn, der passes, og huser tre til seks børn samt en eller flere fastansatte »forældre« (eller afløsere for disse i tilfælde af, at de fastansatte »forældre« er fraværende).

8 Sagsøgerne i hovedsagen var ansat af SOS-Lapsikylä ry som »forældre«-afløsere indtil 2009 og, for nogles vedkommende, indtil 2010. I deres egenskab af »forældre«-afløsere for de fastansatte »forældre« i sidstnævntes fravær (på grund af fridage eller årlige ferier eller sygdom) boede sagsøgerne i hovedsagen sammen med børnene og var alene om at sørge for børnehuset såvel som for opdragelsen og pasningen af de mindreårige, der boede i huset, bl.a. ved at sørge for indkøb og ved at ledsage børnene udenfor.

9 De anlagde sag ved Etelä-Savon käräjäoikeus (ret i første instans for Südsavo, Finland) med påstand om, at det blev fastslået, at deres arbejde for SOS-Lapsikylä ry udgjorde »arbejde« som omhandlet i arbejdstidslovens § 1, og at sidstnævnte tilpligtedes at betale dem de godtgørelser for perioden 2006-2009, som de i henhold til denne lov og den kollektive overenskomst på det pågældende område havde krav på i tilfælde af overarbejde eller udførelse af aften-, nat- eller weekendarbejde.

10 Ved dom af 4. maj 2012 frifandt Etelä-Savon käräjäoikeus (ret i første instans for Südsavo) sagsøgte, idet den fastslog, at sagsøgernes arbejde ikke var underlagt arbejdstidsloven. Eftersom Etelä-Savon käräjäoikeus (ret i første instans for Südsavo) ikke gav sagsøgerne medhold, iværksatte de appel til prøvelse af denne rets dom for Itä-Suomen hovioikeus (appeldomstol for Østfinland), der stadfæstede den nævnte dom ved dom af 4. juli 2013. Sagsøgerne iværksatte herefter appel af denne dom ved den forelæggende ret.

11 Denne ret bemærker, at arbejdsgiverens repræsentanter ikke kontrollerer »forældre«-afløsernes daglige arbejde, og at arbejdsgiveren ikke giver dem instrukser med hensyn til arbejds- eller hviletid på arbejdsdagene. Inden for de grænser, som børnenes behov sætter, kan en »forældre«-afløser selv bestemme tilrettelæggelsen af sit arbejde og indholdet heraf. Der er imidlertid for hvert barn udarbejdet et pasnings- og opdragelsesprogram, på grundlag af hvilket »forældre«-afløseren skal drage omsorg for barnet, og med hensyn til hvilket denne udfærdiger en rapport. I øvrigt træffer »forældre«-afløseren aftale med den fastansatte »forælder« om, hvorledes det børnehus, som denne har ansvaret for, skal fungere, og de praktiske spørgsmål forbundet hermed.

12 I henhold til sagsøgerne i hovedsagens ansættelseskontrakter var den årlige tjeneste på 190 perioder a 24 timer, undtagen for én af dem, hvis årlige tjeneste var på 170 perioder a 24 timer, hvoraf skulle fratrækkes 30-33 dages årlig ferie. I praksis varierede afløsningsperiodernes længde fra enkelte dage til flere uger.

13 Den forelæggende ret har desuden påpeget, at direktøren på forhånd udarbejder skemaer, hvoraf det dag for dag fremgår, i hvilket børnehus »forældre«-afløseren skal udføre sit arbejde. Sidstnævnte aftaler tidspunktet for afløsningens begyndelse med den fastansatte »forælder«. De daglige vagtskemaer skal desuden tilrettelægges således, at hver arbejdstager i gennemsnit har mindst to friweekender om måneden. I afløsningsperioden har arbejdstageren ligeledes krav på en fridag pr. uge. »Forældre«-afløsernes vederlag fastsættes som en fast månedsløn, idet en »forældre«-afløser, som har arbejdet mere end 190 perioder a 24 timer, imidlertid har ret til en supplerende godtgørelse.

14 Den forelæggende ret skal tage stilling til, om arbejdstidsloven finder anvendelse på »forældre«-afløsere, hvilket vil bevirke, at SOS-Lapsikylä ry vil være forpligtet til at betale sagsøgerne i hovedsagen de godtgørelser, som de kræver. Det skal nærmere bestemt fastslås, om »forældre«-afløsernes aktiviteter er udelukket fra denne lovs anvendelsesområde i henhold til lovens § 2, stk. 1, nr. 3). Den forelæggende ret har påpeget, at arbejde, som arbejdstageren udfører hjemme eller, såfremt dette ikke er tilfældet, under sådanne andre omstændigheder, at det ikke kan antages, at det er arbejdsgiverens opgave at kontrollere tilrettelæggelsen af arbejdstiden, i henhold til denne bestemmelse ikke er omfattet af bestemmelserne om tilrettelæggelsen af arbejdstiden, med undtagelse af arbejdstidslovens § 15, stk. 3, der er irrelevant i den foreliggende sag.

15 Ifølge den forelæggende ret gennemfører arbejdstidsloven direktiv 2003/88, hvoraf visse bestemmelser, bl.a. direktivets artikel 17, stk. 1, giver den nationale lovgiver mulighed for under visse betingelser at fravige direktivets bestemmelser om arbejds- og hviletid.

16 Den forelæggende ret har endvidere anført, at arbejdstidsloven ikke alene regulerer arbejdstiden, den lovbestemte arbejdstids længde, overskridelse af denne arbejdstid, nat- og skifteholdsarbejde samt hvileperioder og søndagsarbejde, men også fastsætter de godtgørelser, der af forskellige grunde skal betales, såsom for overarbejde og søndagsarbejde.

17 Selv om den forelæggende ret er klar over, at direktiv 2003/88 ikke finder anvendelse på arbejdstagernes lønforhold, bortset fra på området for årlig betalt ferie, er den imidlertid af den opfattelse, at fortolkningen af dette direktiv er afgørende for løsningen af den tvist, som verserer for den. Retten til de i arbejdstidsloven fastsatte løntillæg afhænger nemlig af, om den nævnte lov, der også regulerer arbejds- og hviletid, finder anvendelse i det konkrete tilfælde.

18 Nærmere bestemt er det den forelæggende rets opfattelse, at det med henblik på fortolkningen af undtagelsen i arbejdstidslovens § 2, stk. 1, nr. 3), navnlig er undtagelsesbestemmelsen i artikel 17, stk. 1, i direktiv 2003/88, der er relevant.

19 Ifølge den forelæggende ret følger det af dom af 14. oktober 2010, Union syndicale Solidaires Isère (C-428/09, EU:C:2010:612), at undtagelsen i artikel 17, stk. 1, i direktiv 2003/88 ikke finder anvendelse, når det ikke er blevet godtgjort, dels at arbejdstagerne kan bestemme, hvor mange timer de arbejder, dels at de ikke er forpligtede til at være på arbejdspladsen på bestemte tider.

20 Den forelæggende ret er imidlertid af den opfattelse, at de faktiske omstændigheder i den sag, der gav anledning til den nævnte dom, er betydeligt forskellige fra den sag, der verserer for den, bl.a. for så vidt angår arbejdets karakter og vilkårene for udøvelsen heraf.

21 Den har således i den foreliggende sag gjort gældende, at det arbejde, som sagsøgerne i hovedsagen udfører, i kraft af sit indhold er sammenligneligt med det arbejde, som familiemedlemmer udfører inden for familien, hvilket er udtrykkeligt nævnt i artikel 17, stk. 1, litra b), i direktiv 2003/88. Den nævnte ret har i øvrigt bemærket, at denne bestemmelse skal fortolkes indskrænkende, men at den deri nævnte liste over aktiviteter ikke er udtømmende. Den mener derfor, at det er muligt, at denne undtagelse finder anvendelse på »forældre«-afløsernes arbejde, om end der ikke er tale om arbejdende familiemedlemmer som omhandlet i direktivets artikel 17, stk. 1, litra b).

22 Den forelæggende ret har videre oplyst, at arbejdsgiverens muligheder for i den foreliggende sag at kontrollere sagsøgerne i hovedsagens tilrettelæggelse af arbejdstiden er begrænset, eftersom en sådan kontrol ville kunne påvirke en »forældre«-afløsers mulighed for at opføre sig som en rigtig forælder og at skabe et tillidsforhold til børnene. Den nævnte ret har tilføjet, at sådanne kontroller ikke synes at have fundet sted. Forældre«-afløserne bestemmer nemlig selvstændigt deres opgaver, deres hvileperioder og deres aktiviteter uden for huset inden for de grænser, som børnenes behov sætter, idet det er korrekt, at disse behov berører forældre«-afløsernes muligheder for at koncentrere sig om deres personlige anliggender og frit tilrettelægge deres liv.

23 Korkein oikeus (øverste domstol, Finland) har på denne baggrund besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Skal artikel 17, stk. 1, i direktiv 2003/88 fortolkes således, at dens anvendelsesområde kan omfatte et arbejde som det ovenfor beskrevne i et børnehus, hvori arbejdstageren fungerer som afløser for »erstatningsforældre« til børn, der er i det offentliges varetægt, på erstatningsforældrenes fridage, i disse perioder bor sammen med børnene under familielignende forhold og i disse perioder selvstændigt sørger for børnenes og familiens behov på samme måde, som forældre generelt gør?«

Om det præjudicielle spørgsmål

24 Med spørgsmålet ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 17, stk. 1, i direktiv 2003/88 skal fortolkes således, at den kan finde anvendelse på en lønnet beskæftigelse som den i hovedsagen omhandlede, der består i at passe børn under familielignende forhold ved afløsning af den person, hvis hovedbeskæftigelse det er at udføre denne opgave.

25 Det skal indledningsvis bemærkes, at bortset fra en særlig situation som den i artikel 7, stk. 1, i direktiv 2003/88 anførte på området for årlig betalt ferie, begrænser dette direktiv sig til at regulere visse aspekter af tilrettelæggelsen af arbejdstiden for at sikre arbejdstagernes sikkerhed og sundhed, hvorfor det i princippet ikke finder anvendelse på arbejdstagernes lønforhold (jf. i denne retning dom af 10.9.2015, Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras, C-266/14, EU:C:2015:578, præmis 48 og den deri nævnte retspraksis).

26 Denne konstatering medfører dog ikke, at der ikke er anledning til at besvare det præjudicielle spørgsmål, der i den foreliggende sag er forelagt Domstolen.

27 Således som generaladvokaten har anført i punkt 45 i forslaget til afgørelse, vedrører tvisten for den forelæggende ret nemlig spørgsmålet om, hvorvidt arbejdstidsloven finder anvendelse på »forældre«-afløsere, og om sagsøgerne som følge heraf har ret til den løn, som de kræver.

28 På denne baggrund har den forelæggende ret spurgt Domstolen om fortolkningen af artikel 17, stk. 1, i direktiv 2003/88, der ifølge denne rets forklaringer blev gennemført i national ret ved arbejdstidslovens § 2, stk. 1, nr. 3).

29 Det skal følgelig fastslås, om de aktiviteter, som sagsøgerne i hovedsagen udøver i deres egenskab af forældre«-afløsere, kan falde ind under anvendelsesområdet for artikel 17, stk. 1, i direktiv 2003/88, der giver medlemsstaterne mulighed for på visse betingelser at fravige dette direktivs artikel 3, 4, 5, 6, 8 og 16, når arbejdstidens længde som følge af særlige træk ved det udførte arbejde ikke måles eller fastsættes på forhånd, eller når arbejdstagerne selv kan fastsætte den.

30 I denne forbindelse skal det, således som den forelæggende ret har angivet, bemærkes, at de forældre«-afløsere, der er ansat hos SOS-Laspikylä ry, har til opgave, når de fastansatte »forældre«, der også er ansat hos samme arbejdsgiver, er fraværende, at påtage sig ansvaret for den daglige ledelse af et børnehus samt for pasning og undervisning af de børn, der er anbragt dér, i uafbrudte perioder a 24 timer, der kan følge efter hinanden i flere dage, med ret til en fridag pr. uge og i gennemsnit to friweekender om måneden.

31 I henhold til Domstolens retspraksis skal den undtagelse, der er indført ved artikel 17, stk. 1, i direktiv 2003/88, fortolkes således, at dens rækkevidde begrænses til det, der er strengt nødvendigt for at varetage de interesser, som denne undtagelse giver adgang til at beskytte (dom af 9.9.2003, Jaeger, C-151/02, EU:C:2003:437, præmis 89, og af 14.10.2010, Union syndicale Solidaires Isère, C-428/09, EU:C:2010:612, præmis 40).

32 Domstolen har ligeledes fastslået, at den nævnte artikel 17, stk. 1, gælder for arbejdstagere, hvis arbejdstid som helhed ikke måles eller fastsættes på forhånd eller kan fastsættes af arbejdstagerne selv på grund af den særlige beskaffenhed af den aktivitet, de udøver (dom af 7.9.2006, Kommissionen mod Det Forenede Kongerige, C-484/04, EU:C:2006:526, præmis 20, og af 14.10.2010, Union syndicale Solidaires Isère, C-428/09, EU:C:2010:612, præmis 41).

33 I denne henseende skal den forelæggende ret ved den konkrete bedømmelse af omstændighederne i sagen, således som generaladvokaten har anført i punkt 68 i forslaget til afgørelse, tage hensyn til, at en »forældre«-afløsers arbejdstid i vidt omfang er fastlagt på forhånd af ansættelseskontrakten med vedkommendes arbejdsgiver, eftersom det antal perioder a 24 timer, som denne skal arbejde årligt, er fastsat i kontrakten. Denne ret skal i øvrigt ligeledes tage hensyn til den omstændighed, at den nævnte arbejdsgiver på forhånd udarbejder skemaer, som ved regelmæssige tidsintervaller angiver, i hvilke perioder a 24 timer forældre«-afløseren har ansvar for ledelsen af et børnehus.

34 Henset til disse forhold kan det ikke påstås, at »forældre«-afløsernes arbejdstid som helhed ikke måles eller fastsættes på forhånd eller kan fastsættes af »forældre«-afløseren selv som følge af særlige træk ved det udførte arbejde, hvilket det påhviler den forelæggende ret at efterprøve.

35 Denne konstatering kan ikke, henset til de oplysninger, som Domstolen råder over, drages i tvivl af den omstændighed, at »forældre«-afløserne i de perioder, hvor de har ansvaret for ledelsen af et børnehus, råder over en vis selvstændighed i forbindelse med tilrettelæggelsen af deres tid og navnlig ved tilrettelæggelsen af deres daglige opgaver, hvornår de kommer og går og deres arbejdsfrie perioder, uden at der i praksis synes at være en kontrol fra arbejdsgiverens side.

36 Det skal nemlig for det første indledningsvis bemærkes, at de vanskeligheder, som en arbejdsgiver kan komme ud for hvad angår kontrollen med arbejdstagernes daglige udførelse af arbejdet, ikke generelt er tilstrækkelige til at fastslå, at sidstnævntes arbejdstid som helhed ikke måles eller fastsættes på forhånd eller kan fastsættes af arbejdstageren selv, når arbejdsgiveren på forhånd har fastlagt såvel arbejdstidens påbegyndelse som dens afslutning.

37 I den foreliggende sag fremgår det dernæst af forelæggelsesafgørelsen, at arbejdsgiveren ikke kontrollerer, hvordan »forældre«-afløseren udfører sit arbejde i løbet af de perioder a 24 timer, hvor denne har ansvaret for ledelsen af børnehuset. Derimod udarbejder arbejdsgiveren på forhånd skemaer, hvoraf det dag for dag fremgår, i hvilket børnehus »forældre«-afløseren skal udføre sit arbejde. Sidstnævnte aftaler tidspunktet for afløsningens begyndelse med den fastansatte »forælder«. De daglige vagtskemaer skal derudover tilrettelægges således, at arbejdstageren i gennemsnit har mindst to friweekender om måneden. Således er der intet i forelæggelsesafgørelsen, der antyder, at arbejdsgiveren ikke ville være i stand til at kontrollere dels, om »forældre«-afløseren rent faktisk har overtaget ansvaret for børnehuset på det tidspunkt af dagen, hvor det er blevet aftalt med den fastansatte »forælder«, at afløsningen begynder, dels om han har gennemført denne afløsning indtil afslutningen af den eller de perioder a 24 timer, som han har fået tildelt.

38 Endelig fremgår det af forelæggelsesafgørelsen, at »forældre«-afløseren er forpligtet til at udfærdige en rapport om, hvordan han har gennemført det pasnings- og opdragelsesprogram, der er udarbejdet for hvert barn. Denne rapport synes herefter at udgøre en kontrolmetode til arbejdsgiverens rådighed, der kan anvendes af sidstnævnte til at kontrollere, hvordan dennes arbejdstagere udfører deres arbejde, og følgelig til at måle deres arbejdstid.

39 For det andet giver den mulighed, sådan som den er beskrevet af den forelæggende ret, som »forældre«-afløserne har til i en vis grad at fastlægge deres arbejdsfrie perioder i løbet af de perioder a 24 timer, hvor de har ansvaret for ledelsen af et børnehus, imidlertid ikke disse fri adgang til at bestemme, hvor mange timer de arbejder i løbet af de nævnte perioder.

40 Dels bemærkes, således som den forelæggende ret har anført, at »forældre«-afløserne skal aftale med de fastansatte »forældre«, hvordan børnehuset skal ledes, og at det synes at stride mod den almindelige opbygning af det modtagelsessystem, som børnebyerne har oprettet, at tillade »forældre«-afløserne i væsentlig grad at ændre vanerne, bl.a. for så vidt angår tidspunkterne, for det børnehus, som de midlertidigt har ansvar for, og som er blevet fastlagt af de fastansatte »forældre«. Overholdelsen af disse vaner synes følgelig at antyde, at »forældre«-afløserne ikke selv frit kan fastlægge deres arbejdstid.

41 Dels bemærkes, at de tidsrum, hvor arbejdstageren er på arbejde og står til arbejdsgiverens rådighed under udførelsen af sin beskæftigelse eller sine opgaver i overensstemmelse med national lovgivning og/eller praksis, skal betragtes som »arbejdstid« som omhandlet i artikel 2, nr. 1), i direktiv 2003/88 (dom af 10.9.2015, Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras, C-266/14, EU:C:2015:578, præmis 25).

42 Således falder arbejdsfrie perioder i løbet af de perioder a 24 timer, hvor »forældre«-afløseren er ansvarlig for børnehuset, ind under udførelsen af denne arbejdstagers funktioner og udgør arbejdstid, når »forældre«-afløseren er forpligtet til fysisk at opholde sig på det sted, som arbejdsgiveren har anvist, for dér at være til arbejdsgiverens rådighed med henblik på straks at kunne udføre de fornødne opgaver, såfremt der opstår behov herfor (jf. i denne retning dom af 1.12.2005, Dellas m.fl., C-14/04, EU:C:2005:728, præmis 48, og kendelse af 11.1.2007, Vorel, C-437/05, EU:C:2007:23, præmis 28).

43 Idet sådanne arbejdsfrie perioder er integreret i »forældre«-afløsernes arbejdstid, svarer den mulighed, som disse har for at fastlægge, på hvilket tidspunkt disse perioder begynder og slutter, følgelig ikke til disse arbejdstageres mulighed for frit at fastlægge, hvornår deres arbejdstid påbegyndes og afsluttes.

44 Selv hvis det i øvrigt antages, at visse arbejdsfrie faser i løbet af de perioder a 24 timer, hvor »forældre«-afløserne er ansvarlige for børnehuset, kunne anses for ikke at udgøre arbejdstid, men hviletid som omhandlet i artikel 2, nr. 2), i direktiv 2003/88, for så vidt som »forældre«-afløserne, således som anført af SOS-Lapsikylä ry under den mundtlige forhandling, hvilket ikke bestrides, selv om de fortsat skal kunne kontaktes til enhver tid, har lov til at forlade deres arbejdsplads, når de børn, som de har ansvar for at passe, er beskæftiget uden for huset, omfatter denne mulighed for at forlade deres arbejdsplads kun en del af deres daglige timeplan og synes at være fastlagt ikke af »forældre«-afløserne selv, men af de tidspunkter, hvor børnene er fraværende. Således kan dette særlige træk ved »forældre«-afløsernes arbejdsvilkår ikke lede til den konklusion, at deres arbejdstid som helhed ikke måles eller fastsættes på forhånd, eller at denne som helhed fastsættes af »forældre«-afløserne selv.

45 Det følger af det ovenstående, at der, henset til de oplysninger, som Domstolen råder over, under omstændigheder som de i hovedsagen foreliggende ikke er noget, der tyder på, at »forældre«-afløsernes lønnede beskæftigelse kan falde ind under anvendelsesområdet for artikel 17, stk. 1, i direktiv 2003/88. Følgelig synes det ufornødent desuden at efterprøve, om »forældre«-afløsernes arbejde ud fra andre synsvinkler kan sidestilles med en af de tre aktiviteter, der som eksempel er nævnt i den omtalte artikel, og nærmere bestemt med arbejdende familiemedlemmer som omhandlet i dette direktivs artikel 17, stk. 1, litra b).

46 Under alle omstændigheder, og således som generaladvokaten har anført i punkt 72 og 80 i forslaget til afgørelse, kan »forældre«-afløserne ikke betragtes som arbejdende familiemedlemmer, således at disse ikke er omfattet af undtagelsen i artikel 17, stk. 1, litra b), i direktiv 2003/88.

47 En sådan undtagelse, der skal fortolkes indskrænkende, er nemlig, således som det er fremhævet i denne doms præmis 31, udelukkende rettet mod arbejde, der gennemføres i en kontekst, hvor der består et familiemæssigt arbejdsforhold mellem arbejdsgiveren og dennes arbejdstager. I en sådan kontekst, der er kendetegnet ved særlig gensidig tillid og særligt engagement mellem parterne, kan det nemlig antages, at arbejdstiden som helhed ikke måles eller fastsættes på forhånd eller kan fastsættes af det ansatte familiemedlem.

48 Derimod gør den blotte omstændighed, at det pågældende arbejde ligner de opdragelsesmæssige opgaver og følelsesmæssige forhold, som forældre i princippet påtager sig over for deres børn, det ikke muligt at bringe det nævnte arbejde ind under den i artikel 17, stk. 1, litra b), i direktiv 2003/88 fastsatte undtagelse.

49 Det følger af samtlige ovenstående betragtninger, at det forelagte spørgsmål skal besvares med, at artikel 17, stk. 1, i direktiv 2003/88 skal fortolkes således, at den ikke kan finde anvendelse på en lønnet beskæftigelse som den i hovedsagen omhandlede, der består i at passe børn under familielignende forhold ved afløsning af den person, hvis hovedbeskæftigelse det er at udføre denne opgave, når det ikke er godtgjort, at arbejdstidens længde som helhed ikke måles eller fastsættes på forhånd, eller at arbejdstageren selv kan fastsætte den, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at efterprøve.

Sagsomkostninger

50 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Fjerde Afdeling) for ret:

Artikel 17, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2003/88/EF af 4. november 2003 om visse aspekter i forbindelse med fastsættelse af arbejdstiden skal fortolkes således, at den ikke kan finde anvendelse på en lønnet beskæftigelse som den i hovedsagen omhandlede, der består i at passe børn under familielignende forhold ved afløsning af den person, hvis hovedbeskæftigelse det er at udføre denne opgave, når det ikke er godtgjort, at arbejdstidens længde som helhed ikke måles eller fastsættes på forhånd, eller at arbejdstageren selv kan fastsætte den, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at efterprøve.

Underskrifter